

ابهام برنامه ریزی در سواحل ایران

تحلیل موردی ساحل رامسر

فاطمه شریفنیا
کارشناس ارشد
شهرسازی

FATEME.SHARIFNIA@GMAIL.COM

در انتهای غربی استان مازندران و نزدیکی بسیار زیاد رشته کوه البرز و سواحل جنوبی دریای خزر، شهر ساحلی رامسر را با ساختاری خطی شکل داده که حد فاصل استان‌های مازندران و گیلان نیز محسوب می‌شود. آب و هوای رامسر معتدل و مرطوب بوده و پس از بندرانزلی دومین شهر پر باران کشور و خنک‌ترین شهر استان مازندران در فصول گرم به شمار می‌آید که دمای آن به طور متوسط بین ۱۹-۲۶ درجه سانتی‌گراد است. از لحاظ پوشش گیاهی از سه قسمت جنگل، مرتع و کشتزار تشکیل شده و چای، برنج و مرکبات از مهم‌ترین محصولات کشاورزی آن است. موقعیت طبیعی منحصر به فرد رامسر و سواحل ماسه‌ای و کوهپایه‌های جنگلی پوشیده از درختان پهن‌برگ به جا مانده از دوران سوم زمین‌شناسی که فواصل آن در بیشترین حالت حدوداً به ۳ کیلومتر و در کمترین حالت به ۴۰۰ متر می‌رسد، امکانی را در اختیار گردشگران قرار می‌دهد که در هیچ جای کشور دیده نمی‌شود. علاوه بر جنگل و دریا جاذبه‌های طبیعی دیگری نظیر چشمه‌های آب گرم معدنی، آبشارهای زیبا در دل مناطق جنگلی، غارها و مناطق ییلاقی نیز در رامسر وجود دارد که هر ساله هزاران گردشگر را به سوی خود می‌خواند. حتی جهانگردانی مانند «فریز»، «ابت»، «مسیو بهلر»، «ملکونف»، «مکنزی» و «رابینو» در سفرنامه‌های خود شرحی بر رامسر نوشته‌اند.

در سال‌های اخیر فعالیت‌هایی در جهت ارتقای وضعیت گردشگری و خدمات‌رسانی در سواحل رامسر انجام شده که این نوشتار به ارزیابی این اقدامات می‌پردازد.

واژگان کلیدی: سواحل خزر، رامسر، گردشگری ساحلی، ساحل باغ ملی، ساحل لیدو.

شناخت مسئله

جمعیت مواجهه است، نیاز به معابر اصلی و جمع و پخش‌کننده‌هایی دارد که پاسخگوی این افزایش حجم تردد باشد. قدیمی‌ترین خیابان شهر که همان جاده اصلی خط کناره ساحل خزر است، از میان شهر می‌گذرد و فعالیت‌های تجاری و عمومی شهر در اطراف آن گسترش یافته است. این خیابان امروزه به هیچ وجه کفاف حجم تردد را نمی‌دهد. احداث دو جاده کنارگذر در سال‌های اخیر نیز نتوانسته در حل مسئله تأثیر بسزایی داشته باشد.

نحوه مداخله در ساحل، وضع موجود را به فرصت یا تهدید تبدیل می‌کند؛ این موضوع در ساحل رامسر بر رضایت مردم بومی منطقه از وضع موجود و رضایت گردشگران اثر سوء داشته است. نقدی که بر این اقدامات وارد است عبارت است از:

• کافی نبودن دسترسی‌ها و ترافیک سنگین در ایام تعطیل

رامسر شهری کوچک با ۶۸ هزار جمعیت در آمار سال ۱۴۸۵ است. طبق آمار خبرگزاری گردشگری مازندران، در تعطیلات نوروزی سال ۸۹ نزدیک به ۵۵ هزار مورد، مراجعه به کیوسک‌های اطلاع‌رسانی گردشگری در سطح شهر رامسر وجود داشته که می‌تواند نشانگر ورود ناگهانی جمعیت در این شهر کوچک باشد. از آنجایی که رامسر به صورت ادواری در طول سال با این نوسان شدید

• ساخت و ساز بی‌رویه و بدون ضابطه در امتداد ساحل

در بند «ز» ماده ۱۴۵ قانون برنامه چهارم توسعه آمده است که کلیه دستگاه‌های اجرایی موظف‌اند مهمانسراها، زائرسراها، مجتمع‌های رفاهی، تفریحی و ... متعلق به خود را حداکثر تا پایان سال سوم برنامه چهارم (۱۳۸۶) به بخش غیردولتی واگذار کنند. یکی از اهداف اصلی این مصوبه آزادسازی حریم سواحل دریای خزر بوده که این حریم ۶۰ متر تعیین شده است. از سوی دیگر، استان مازندران دارای ۳۳۸ کیلومتر خط ساحلی است که در ۲۲۸ کیلومتر آن یعنی در ۷۴ درصد نوار ساحلی ساخت و ساز انجام شده به طوری که ۹۵ کیلومتر آن معادل ۲۸ درصد متعلق به دولت، ۱۲۰ کیلومتر آن معادل ۳۶ درصد متعلق به بخش خصوصی و ۳۳ کیلومتر آن معادل ۱۰ درصد متعلق به بخش‌های نظامی و انتظامی است، در واقع تنها ۱۵ کیلومتر از نوار

ساحل یعنی ۴

از بین بردن منطق محیطی ساحل باغ ملی و نادیده گرفتن شیب طبیعی ساحل، رامسر، عکس: نگارنده، ۱۳۸۹.

کرده بود و هر ساله در فصل تابستان، محله باغ ملی به دلیل غوغای گردشگران از جنب و جوش و سرزندگی خاصی برخوردار بود. اما با شروع پیشروی آب دریای خزر از ۲۰ سال گذشته، چندین بار در امتداد ساحل سنگریزی انجام شد که به دلیل غیر اصولی بودن آن، ضررهای زیادی به ساحل وارد شد. به دلیل سنگریزی در لب دریا شیب ملایم ساحلی جای خود را به یک شیب ناگهانی، عمیق و خطرناک داده است که هر ساله جان چندین شناگر را می‌گیرد.

«ساحل لیدو» نیز یکی از قسمت‌های بسیار زیبای رامسر است. جاذبه منحصر به فرد این ساحل وجود جنگل در کنار دریاست که در خود رامسر هم بی‌نظیر است. اما متأسفانه به دلیل کم‌توجهی و یا مدیریت نادرست، تعداد درختان این قسمت کاهش یافته و ساحل از نظر حجم ماسه‌های بادی و صدف افت شدیدی کرده است. عدم وجود اقامتگاه به تعداد کافی و با قیمت مناسب موجب می‌شود که گردشگران در کنار ساحل چادر بزنند و خواسته یا ناخواسته امکانات طبیعی آن را نابود کنند. از طرف دیگر به دلیل فقدان پارکینگ مناسب، گردشگران اتومبیل‌های خود را در ساحل پارک می‌کنند که از یک طرف باعث از بین رفتن تدریجی ماسه‌های بادی شده و از طرف دیگر منظره ناخوشایندی را در کنار مناظر زیبای طبیعی ایجاد می‌کند.

مدیریت شهری نیز به جای اینکه امکانات لازم جهت شناکردن و تفریح در ساحل را تقویت کند، با نوشتن جمله «غرق شدن واقعه‌ای است غیرمنتظره که توسط خود شخص رخ می‌دهد» به نوعی سلب مسئولیت می‌کند! در حالی که به نظر می‌رسد وظیفه نهادهای شهری تأمین امنیت و امکانات، برای استفاده از ساحل باشد.

اقدامات ناصحیح و از بین بردن پتانسیل‌های طبیعی ساحل لیدو، رامسر، عکس: نگارنده، ۱۳۸۹.

درصد برای عموم مردم قابل استفاده است! دریای خزر همواره دوره‌های پیشروی و عقب‌نشینی آب ساحل را تجربه کرده است و نمی‌توان برای آن حریم ثابتی را تعریف کرد، زیرا ساحل آن ثابت نیست؛ البته همین قانون ناقص نیز اجرا نشده و هم اکنون در سرتاسر سواحل دریای خزر از جمله سواحل رامسر قسمت‌های آزاد و عمومی که برای مردم بومی و گردشگران قابل استفاده باشد، بسیار کم است. در رامسر تعداد این سواحل به انگشتان دست هم نمی‌رسد و همین مسئله یکی از دلایلی است که باعث شده بر قسمت‌های آزاد ساحل فراتر از توان اکولوژیکی آن فشار وارد شده و زیبایی‌های طبیعی آن از بین برود.

• ضعف شدید خدمات‌رسانی

برخی از مهم‌ترین اهداف انسان از گردشگری، نیاز به فراغت از فعالیت‌های روزمره، دور شدن از زندگی شلوغ شهری و لذت بردن از طبیعت، ارضای حس کنجکاوی، تجربه شیوه‌های گوناگون زندگی و طبیعت و ... است. یک محیط مناسب برای جذب گردشگر، باید بتواند به این نیازها پاسخ درستی دهد تا رضایت گردشگران را جلب کند. یک ساحل مناسب گردشگری در حداقل سطح استانداردها نیاز به امکاناتی از قبیل ذیل دارد:

- محلی مناسب و امن برای شنا
- پارکینگ نزدیک به ساحل با ظرفیت متناسب با مساحت و گردشگری آن
- راهنمایی و اطلاع‌رسانی به مسافران
- فراهم نمودن اقامت کوتاه چند ساعته نظیر آلاچیق
- کمپینگ
- اقامتگاه‌هایی مانند هتل آپارتمان و سوئیت‌های ساحلی
- سرویس بهداشتی مناسب
- تلفن عمومی، سطل آشغال و ...
- بوفه و اغذیه فروشی
- و ...

متأسفانه در برخی از قسمت‌های ساحلی رامسر نظیر ساحل «باغ ملی» هم اکنون هیچ‌یک از امکانات فوق وجود ندارد. ساحل باغ ملی در گذشته یکی از قسمت‌های بسیار زیبای رامسر بوده است. این قسمت در گذشته (حدود ۱۰ تا ۱۵ سال قبل) ساحلی پر از ماسه‌های بادی و صدف بود؛ شیب ملایم ساحل امکان شناکردن را به راحتی در اختیار گردشگران قرار می‌داد و قسمت‌های محصور نیز جهت شناکردن بانوان در قسمتی از ساحل قرار داشت. وجود مصب رودخانه شوراب نیز منظره‌ای بدیع در ساحل ایجاد

جمع‌بندی

با توجه به رکودی که کیفیت ساحل رامسر در چند سال اخیر داشته است، این سواحل به سرعت رو به نابودی و کاهش توان اکولوژیکی به لحاظ جذب گردشگر است و از آنجایی که گردشگری از دهه‌های قبل جای خود را در اقتصاد رامسر باز کرده است، کاهش جذب گردشگر می‌تواند تأثیر سویی بر اقتصاد این شهر داشته باشد و به تبع مانند یک دور باطل کیفیت سواحل را هم باز تحت تأثیر قرار داده و از اهمیت آن بکاهد. شایسته است که جهت جلوگیری از افت بیشتر سواحل رامسر تلاش مؤثری صورت گیرد تا این میراث طبیعی در اختیار نسل‌های آینده نیز قرار گیرد.

منابع

- برنامه چهارم توسعه، بخش دوم: حفظ محیط زیست، آمایش سرزمین و توازن منطقه‌ای.
- گلین‌مقدم، خدیجه (۱۳۸۷) جمعیت‌پذیری دوباره حوزه‌های جنگلی-کوهستانی شمال کشور با تأکید بر برنامه‌ریزی روستایی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تهران.

- www.amar.org.ir
- www.weather.ir
- www.mazandarantourism.ir
- www.mazandaranmet.ir

